

Høringsbrev 2015 - forslag til endringer i arbeidsmiljøforskriftene

Arbeidstilsynet 19. mai 2015

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Bakgrunn for forslag til endringer	4
2.1. Forslag til presisering av krav til utstyrsspesifikk opplæring og dokumentasjon av opplæringen i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 8-1 <i>Gjennomgående krav til opplæring</i>	4
2.2. Forslag om presisering av arbeidsplassforskriften § 6-5 fjerde ledd.....	5
2.3. Forslag til harmonisering av bestemmelser i forskrift om utførelse av arbeid kapittel 31 Register over eksponerte arbeidstakere	6
2.4. Forslag til endringer i produsentforskriften kapittel 4 Stillaser og stiger og en ny bestemmelse i forskrift om administrative ordninger § 7-3	7
2.5. Forslag til presisering i forskrift om administrative ordninger §§ 7-1 og 7-2.....	11
2.6. Forslag til opphevelse av forskrift om administrative ordninger § 8-1 andre ledd bokstav e) ...	13
2.7. Forslag til endringer i forskrift om administrative ordninger § 14-1 <i>Gebyrer for byggesaksbehandling etter arbeidsmiljøloven § 18-9</i>	14
2.8. Forslag til endring i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning, forskrift om utførelse av arbeid og forskrift om tiltaks- og grenseverdier for å gjennomføre direktiv 2013/35/EU i norsk rett	17
3. Forslag til endringer i arbeidsmiljøforskriftene.....	21
3.1. Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning.....	21
3.2. Arbeidsplassforskriften	24
3.3. Forskrift om utførelse av arbeid	25
3.4. Forskrift om tiltaks- og grenseverdier	31
3.5. Produsentforskriften	38
3.6. Forskrift om administrative ordninger.....	39
4. Parallelloppstilling direktiv om elektromagnetiske felt.....	42

1. Innledning

Arbeidsmiljøforskriftene består av forskriftene:

- forskrift om organisering, ledelse og medvirkning av 6. desember 2011 nr. 1355
- forskrift om utforming og innretting av arbeidsplasser og arbeidslokaler (arbeidsplassforskriften) av 6. desember 2011 nr. 1356
- forskrift om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav (forskrift om utførelse av arbeid) av 6. desember 2011 nr. 1357
- forskrift om tiltaksverdier og grenseverdier for fysiske og kjemiske faktorer i arbeidsmiljøet samt smitterisikogrupper for biologiske faktorer (forskrift om tiltaks- og grenseverdier) av 6. desember 2011 nr. 1358
- forskrift om konstruksjon, utforming og fremstilling av arbeidsutstyr og kjemikalier (produsentforskriften) av 6. desember nr. 1359
- forskrift om administrative ordninger på arbeidsmiljølovens område (forskrift om administrative ordninger) av 6. desember 2011 nr. 1360

Arbeidstilsynet har funnet at det er behov for enkelte endringer i arbeidsmiljøforskriftene. De største endringene er begrunnet i behov for å harmonisere bestemmelser med krav til registrering av eksponerte arbeidstakere, å kunne henviser til relevante produksjonsstandarder for produsenter av stillaser og stiger, å innta at Arbeidstilsynet har instruksjonsrett overfor sertifiseringsorganene når de har fått delegert myndighet, justere gebyrer for byggesaksbehandling og gjennomføre direktiv om elektromagnetisk felt i norsk rett. For øvrig er forslag til endringer i hovedsak en tydeliggjøring og presisering av gjeldende krav.

Endringene som foreslås gjelder bestemmelser i alle seks arbeidsmiljøforskriftene.

2. Bakgrunn for forslag til endringer

2.1. Forslag til presisering av krav til utstyrsspesifikk opplæring og dokumentasjon av opplæringen i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 8-1 *Gjennomgående krav til opplæring.*

Hensikten med forslaget er å tydeliggjøre arbeidsgivers plikt til å sørge for at det gis opplæring på det konkrete arbeidsutstyret arbeidstakeren settes til å bruke, samt at omfanget av opplæringen dokumenteres.

1. Bakgrunn og gjeldende rett

Arbeidstilsynet har mottatt tilbakemeldinger fra bransjen på at det er noe uklart hvilke krav som gjelder til utstyrsspesifikk opplæring og at kravet bør presiseres i forskriften. Dette da det ikke er regulert et generelt krav til utstyrsspesifikk opplæring når det gjelder bruk av arbeidsutstyr, men kun er spesifikt regulert i forskrift om utførelse av arbeid § 11-2, bokstav a når det gjelder bruk av *arbeidsutstyr som kan medføre særlig fare*. Av kommentarene til bestemmelsen fremgår det at «Nødvendig opplæring innebærer at arbeidstakerne må få opplæring på det spesifikke arbeidsutstyret vedkommende settes til å bruke». Bestemmelsen inneholder ikke krav til dokumentasjon av hvilken opplæring som er gitt.

Arbeidstilsynets oversikt viser at arbeidsutstyr har vært involvert i 93 arbeidsdødsfall i perioden 2011 tom 2014. I samme periode var arbeidsutstyr involvert i 3 633 av arbeidsulykkene med personskader som Arbeidstilsynet har fått melding om. Arbeidstilsynet er imidlertid kjent med at det er underrapportering på ulykker som gir skade og at oversikten derfor er mangelfull. Vi legger til grunn at statistikken likevel gir et visst inntrykk av skadeomfanget som følge av bruk av arbeidsutstyr. Arbeidsutstyr utgjør dermed en betydelig fare for personskade. Det antas videre at risikoen for ulykker reduseres med økt opplæring i bruk av arbeidsutstyret.

2. Arbeidstilsynets vurderinger og forslag

Den tidligere forskrift av 26. juni 1998 nr. 608 om bruk av arbeidsutstyr (bruksforskriften) § 10 bokstav a oppstilte et generelt krav om utstyrsspesifikk opplæring. Forskrift om utførelse av arbeid § 11-2 bokstav a begrenser plikten til slik opplæring til de tilfeller arbeidsutstyret kan medføre særlig fare ved bruk.

Når arbeidsgiver etter en risikovurdering finner at arbeidsutstyret krever særlig forsiktighet ved bruk, kan det etter forskrift om utførelse av arbeid § 10-1 bare benyttes arbeidstakere som har dokumentert sikkerhetsopplæring etter § 10-2. I henhold til samme forskrift § 10-3 skal dokumentert sikkerhetsopplæring gis som sertifisert sikkerhetsopplæring for visse former for arbeidsutstyr.

Dokumentert- og sertifisert sikkerhetsopplæring gir en grunnopplæring i den enkelte maskinkategori. Det kan imidlertid være relativt store forskjeller på den maskinen arbeidstakeren har fått opplæring i, og den aktuelle maskinen vedkommende skal benytte i sitt arbeid. For å bidra til å ivareta sikkerheten for arbeidstakeren og tredjepersoner, anser Arbeidstilsynet det som viktig at det også i disse tilfellene stilles krav til opplæring på det konkrete arbeidsutstyret arbeidstakeren skal bruke.

Arbeidstilsynet foreslår å tydeliggjøre arbeidsgivers plikt til å sørge for at det gis opplæring på det konkrete arbeidsutstyret arbeidstakeren settes til å bruke, samt at omfanget av opplæringen dokumenteres.

Opplæring anses nødvendig for å kunne bruke arbeidsutstyret på en sikker måte. Omfanget av opplæringen må tilpasses det arbeidsutstyret arbeidstakeren skal bruke, samt individuelle forhold hos arbeidstakeren. Det foreslås å stille krav til at det skal dokumenteres skriftlig hvilken opplæring som er gitt. Arbeidstilsynet vil utdype kravet i kommentaren til bestemmelsen.

Direktiv 2009/104/EU om minimumskrav til helse og sikkerhet for arbeidstakere ved bruk av arbeidsutstyr (brukerdirektivet) stiller krav om at arbeidsgiver plikter å gi tilstrekkelig informasjon og opplæring til arbeidstakerne om anvendelsen av arbeidsutstyret. Foreliggende forslag anses å være i tråd med direktivet.

Det foreslås å innta kravet om utstyrsspesifikk opplæring som en tilføyelse til det gjennomgående kravet til opplæring i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 8-1 som et nytt andre ledd.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget innebærer materielle endringer. Arbeidstilsynet legger imidlertid til grunn at opplæringen i hovedsak vil kunne gis av arbeidsgiver, eller noen av dennes representanter, og på det arbeidsutstyret virksomheten disponerer. Videre legges det til grunn at opplæringen skal tilpasses arbeidsutstyrets art og at det på denne bakgrunn antas at de økonomiske- og administrative konsekvensene av forslaget er små for arbeidsgiver.

2.2. Forslag om presisering av arbeidsplassforskriften § 6-5 fjerde ledd

Hensikten med forslaget er å presisere hvilken avstand mellom vegg og stillas eller gangbane som skal sikres.

1. Bakgrunn og gjeldende rett

Arbeid i høyden utgjør en stor risiko for fallskader. Det er derfor forskriftsfestet at åpninger mellom vegg og stillas eller gangbane som er større en 0,3 meter skal sikres. Den angitte avstanden er satt utfra en vurdering av hvor stor en åpning kan være uten at en person kan falle igjennom. Angivelsen av avstand har imidlertid blitt gjenstand for tolkningstvil, da avstanden bare er angitt med en desimal.

2. Arbeidstilsynets vurderinger og forslag

På bakgrunn av at det gjentatte ganger oppstår tolkningstvil rundt avstandsangivelsen, foreslår Arbeidstilsynet at avstanden angis med to desimaler. I forslag til ny bestemmelse i forskrift om utførelse av arbeid § 17-13 andre ledd, som var på høring i 2014, foreslås det et krav om at usikret avstand mellom stillas og vegg ikke skal overstige 0,30 meter. Denne bestemmelsen henviser til arbeidsplassforskriften § 6-5. Det er ikke tilsiktet noen ulik benevnelse og Arbeidstilsynet foreslår at arbeidsplassforskriften § 6-5 presiseres.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget anses for å være en presisering av gjeldende rett og vil derfor ikke medføre økonomiske eller administrative konsekvenser.

2.3. Forslag til harmonisering av bestemmelser i forskrift om utførelse av arbeid kapittel 31 Register over eksponerte arbeidstakere

Hensikten med forslaget er å harmonisere krav til registrering når det gjelder opplysninger for å identifisere berørte arbeidstakere.

1. Bakgrunn og gjeldende rett

Krav til registrering av eksponerte arbeidstakere følger av forskrift om utførelse av arbeid kapittel 31 *Register over eksponerte arbeidstakere*. Registerkravet omfatter:

- § 31-1 Register over arbeidstakere utsatt for kreftfremkallende eller arvestoffskadelige kjemikalier og bly
- § 31-2 Register over arbeidstakere som har vært eller kan bli utsatt for støv med asbestfiber
- § 31-3 Register over arbeidstakere eksponert for biologiske faktorer
- § 31-4 Register over arbeidstakere utsatt for ioniserende stråling
- § 31-5 Register over arbeidstakere utsatt for helsefarlige stoffer ved bergarbeid

Registerkravene i forskrift om utførelse av arbeid kapittel 31 har ulike krav til personopplysninger. Dette har sammenheng med at forskriftskravene er utviklet for bestemte typer eksponering fastsatt i egne forskrifter til ulike tider. Ved ikrafttredelse av arbeidsmiljøforskriftene fra 1. januar 2013 og samling av kravene i et felles kapittel er det blitt tydeligere at det er forskjeller i kravene til registrering når det gjelder identifikasjon.

2. Arbeidstilsynets vurderinger og forslag

Plikten til å registrere påligger arbeidsgiver og det er et viktig aspekt ved registreringen å ha tilgang til de opplysningene som kreves for å identifisere de berørte arbeidstakere.

Arbeidstilsynet legger til grunn at personopplysninger består av et fødselsnummer på 11 sifre fordelt på to hoveddeler: fødselsdato (seks sifre) og personnummer (fem sifre).

Arbeidstilsynet foreslår at bruken av personopplysninger harmoniseres i bestemmelsene i kapittel 31 ved at det stilles krav om registrering av fødselsnummer for å identifisere arbeidstaker.

§ 31-1 Kreftfremkallende eller arvestoffskadelige kjemikalier og bly

Arbeidsgiver skal registrere arbeidstakere som er eller kan bli eksponert for kreftfremkallende eller arvestoffskadelige kjemikalier og arbeidstakere som arbeider med bly og blyforbindelse. Registreringen skal inneholde navn, fødselsnummer, stilling og arbeidssted osv. Arbeidstilsynet foreslår ingen endringer i bestemmelsen.

§ 31-2 Støv med asbestfiber

Arbeidsgiver skal registrere arbeidstakere som kan bli eksponert eller har vært eksponert for støv med asbestfiber. Registret skal inneholde opplysninger om navn, fødselsdato, stilling, dato for tilsetning, osv. Arbeidstilsynet foreslår at krav til registrering av fødselsdato erstattes med fødselsnummer.

§ 31-3 Biologiske faktorer

Arbeidsgiver skal føre register over arbeidstakere som er eller har vært eksponert for biologiske faktorer i smitterisikogruppe 3 eller 4. Bestemmelsen krever ikke at registeret skal inneholde navn på arbeidstakerne, opplysninger om fødselsdato eller fødselsnummer. Arbeidstilsynet foreslår at det tas inn krav om at arbeidsgiver registrerer arbeidstakers navn og fødselsnummer slik det foreslås å stilles krav om i de øvrige bestemmelsene i kapitlet.

§ 31-4 Ioniserende stråling

Arbeidsgiver skal føre register over arbeidstakere som arbeider med ioniserende stråling. Registret skal ha opplysninger om navn, adresse, personnummer, nåværende arbeid osv. Registrering av personnummeret i seg selv gir ikke informasjon for å identifisere arbeidstaker, det er derfor mye som tyder på at henvisningen til personnummer er feil. Arbeidstilsynet foreslår at krav til registrering av personnummer erstattes med fødselsnummer.

§ 31-5 Helsefarlige stoffer ved bergarbeid

Arbeidsgiver skal føre register over arbeidstakere som er utsatt for helsefarlige stoffer. Registret skal inneholde opplysninger om navn, alder, stilling, arbeidsplass osv. Arbeidstilsynet foreslår at krav til registrering av alder erstattes med fødselsnummer.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget anses å være en harmonisering av bestemmelser i kapittel 31 som vil medføre en forenkling for virksomhetene når de skal registrere ulike eksponerte arbeidstakere.

2.4. Forslag til endringer i produsentforskriften kapittel 4 Stillaser og stiger og en ny bestemmelse i forskrift om administrative ordninger § 7-3

Hensikten med forslaget er å henvise til relevante produksjonsstandarder i produsentforskriften kapittel 4, å innføre en overgangsordning for produkter som er typegodkjent av Arbeidstilsynet, og innføre en ny bestemmelse som stiller krav om at sertifiseringsorganene skal kontrollere produsentene i sertifikatets gyldighetsperiode.

1. Bakgrunn og gjeldende rett

Produsentforskriften kapittel 4 ble endret ved forskrift 30. desember 2013 nr. 1725 og ved forskrift 22. desember 2014 nr. 1898. Endringene trer i kraft 1. juli 2016 og dagens bestemmelser i produsentforskriften kapittel 4 vil være gjeldende inntil ikrafttredelse.

De foretatte endringene erstatter den nåværende ordningen med typegodkjenning av stillaser, stiger og konstruksjoner på tak og fasader med tilhørende bærende komponenter, med en sertifikatordning. Denne ordningen innebærer at akkrediterte sertifiseringsorganer skal foreta prøving av det aktuelle produktet og utstede et sertifikat som viser at produktet er i samsvar med kravene i produsentforskriften kapittel 4.

Arbeidstilsynet har i arbeidet med å etablere en sertifikatordning hatt et samarbeid med Norsk Akkreditering. Som ledd i dette samarbeidet er det avdekt behov for ytterligere bestemmelser for at sertifikatordningen skal kunne være akkrediterbar og fungere etter sin hensikt.

2. Arbeidstilsynets vurderinger og forslag

For at sertifikatordningen som trer i kraft den 1. juli 2016 skal kunne være akkrediterbar foreslås det endringer i produsentforskriften kapittel 4 Stiger og stillaser og forskrift om administrative ordninger kapittel 7. Det foreslås krav som blant annet sikrer at Norsk Akkreditering har tilstrekkelig grunnlag for å kunne akkreditere sertifiseringsorgan, som i sin tur skal foreta prøving av det aktuelle produktet og utstede et sertifikat.

Produsentforskriften § 4-1, gjeldende etter 1. juli 2016, angir hvilke tekniske krav produktene må oppfylle for å kunne omsettes på det norske markedet. Det foreslås nå at bestemmelsens overskrift endres fra «Styrke og stabilitet» til «Tekniske krav», da bestemmelsen omfatter et større spekter av krav enn rene styrke- og stabilitetskrav.

For å sikre at produktkvaliteten og sikkerhetsnivået på produktene oppfyller et minimum av tekniske krav, anser Arbeidstilsynet det nødvendig å innta en nærmere angivelse av hvilke krav et produkt må oppfylle for å kunne få utstedt sertifikat. Produsentforskriften § 4-1 bestemmer at de aktuelle produktene skal ha «tilfredsstillende styrke og stabilitet» før de settes i omsetning. Etter en nærmere vurdering er Arbeidstilsynet kommet til at dette kravet ikke er tilstrekkelig tydelig for at sertifiseringsorganene skal kunne vurdere om det aktuelle produktet oppfyller forskriftens krav. På bakgrunn av dette foreslår Arbeidstilsynet at gjeldende § 4-1 erstattes med en bestemmelse som presiserer at de aktuelle produktene skal oppfylle de tekniske kravene i relevante NS-EN standarder eller ha tilsvarende sikkerhetsnivå. Arbeidstilsynet vil ta inn en liste over relevante NS-EN standarder i kommentaren til bestemmelsen. Dette innebærer at dersom produsenten ikke produserer produktet i henhold til en eller flere relevante standarder, må det dokumenteres at produktet har et tilsvarende, eller høyere, sikkerhetsnivå enn hva som angis i standarden.

Arbeidstilsynet er av den oppfatning at denne endringen er nødvendig for at sertifiseringsorganene skal kunne vurdere om det aktuelle produktet oppfyller forskriftens krav, enten ved søknad om sertifikat eller i de tilfeller et produkt skal vurderes som ledd i Arbeidstilsynets markedskontrollaktivitet. Arbeidstilsynet er kjent med at produsentene i dag i all hovedsak benytter relevante standarder ved produksjonen, noe disse endringene i større grad vil bygge opp under.

Arbeidstilsynet har utarbeidet et utkast til kommentar til den foreslåtte bestemmelsen. Det gjøres oppmerksom på at våre kommentarer til forskriftsbestemmelsene ikke er selvstendige krav, men skal utdype og bidra til å lette forståelsen av forskriftskravet. Endringer i kommentarene krever for øvrig

ikke alminnelig høring. Arbeidstilsynet ønsker likevel å synliggjøre utkast til kommentar i høringsbrevet, både av informasjonshensyn til berørte parter og for å innhente innspill. Vi ber særlig om innspill til de angitte standardene og hvorvidt det er øvrige standarder som bør synliggjøres i kommentarene.

Utkast til kommentar til produsentforskriften § 4-1:

«Forskriften setter ikke spesifikke krav til hvordan produktene skal konstrueres for å oppnå tilfredsstillende stabilitet, styrke og verneeffekt. Det er utarbeidet en rekke NS- EN-standarder på området. Standarder er frivillig å bruke, men dersom kravene i standardene oppfylles, anses dette som pre-aksepterte løsninger i henhold til forskriftens krav. Dersom det aktuelle produktet ikke produseres i tråd med relevant standard, må det dokumenteres, ved hjelp av beregninger og tester, at produktet har et tilsvarende sikkerhetsnivå.

Følgende standarder er relevante ved omsetning på det norske markedet:

<i>Produkt (område)</i>	<i>Gjeldende standard m/dato</i>
<i>Prefabrikkert tilbehør for tak - Faste takstiger - Produktkrav og prøvningsmetoder</i>	<i>NS-EN 12951 (2004)</i>
<i>Konstruksjonstrevirke</i>	<i>NS-EN 338 (2009)</i>
<i>Korrosjon av metaller og legeringer. Atmosfærisk korrosivitet</i>	<i>NS-EN ISO 9223 (2012)</i>
<i>Prefabrikkerte tilbehør for tak. Utstyr til takatkomst. Takbruer, brede og smale taktrinn</i>	<i>NS-EN 516 (2006)</i>
<i>Prefabrikkerte tilbehør for tak. Takkroker</i>	<i>NS-EN 517 (2006)</i>
<i>Anliggende og frittstående stiger</i>	<i>NS-EN 131-1 (2007)</i> <i>NS-EN 131-2 (2010)</i> <i>NS-EN 131-3 (2007)</i> <i>NS-EN 131-4 (2007)</i>
<i>Stiger - Del 7: Mobile stiger med plattform</i>	<i>NS EN 131-7 (2013)</i>
<i>Koblinger, låsesplinter og fotplater til bruk i forskalling og stillaser – del 1-3</i>	<i>NS-EN 74-1 (2005)</i> <i>NS-EN 74-2 (2008)</i> <i>NS-EN 74-3 (2007)</i>
<i>Fasadestillaser av prefabrikkerte</i>	<i>NS-EN 12810-1 (2003)</i>

<i>elementer</i>	
<i>Del 1: Produktspesifikasjon</i>	
<i>Fasadestillaser av prefabrikkerte elementer</i>	<i>NS-EN 12810-2 (2003)</i>
<i>Del 2: Spesielle prosjekteringsmetoder</i>	
<i>Utstyr for midlertidige arbeider – del 1: Stillaser, ytelseskrav og generelle prosjekteringsregler</i>	<i>NS-EN 12811-1 (2003)</i>
<i>Utstyr for midlertidige arbeider – del 2: Informasjon om materialer</i>	<i>NS-EN 12811-2 (2004)</i>
<i>Utstyr for midlertidige arbeider – del 3: Belastningsprøving</i>	<i>NS-EN 12811-3 (2002)</i>
<i>Utstyr for midlertidige arbeider – del 4: Beskyttelsesskjermer for stillaser. Ytelseskrav og konstruksjon</i>	<i>NS-EN 12811-4 (2013)</i>
<i>Prefabrikkerte rullestillaser: Materialer, mål, dimensjonerende laster og sikkerhetskrav</i>	<i>NS-EN 1004 (2004)</i>
<i>Rullestillaser – Regler og veiledning for utarbeidelse av en bruksanvisning.</i>	<i>NS EN 1298 (1996)</i>
<i>Utstyr for midlertidig sikring av frie kanter – produktkrav – prøvingsmetoder</i>	<i>NS EN 13374 (2013)</i>
<i>Utstyr for midlertidige arbeider - Sikkerhetsnett - Del 1: Sikkerhetskrav, prøvingsmetoder</i>	<i>NS EN 1263-1 (2014)</i>
<i>Utstyr for midlertidige arbeider - Sikkerhetsnett - Del 2: Sikkerhetskrav for monteringsgrenser</i>	<i>NS-EN 1263-2 (2014)</i>

Årstall i parentes angir gjeldende versjon av aktuell standard. Senere reviderte versjoner av standardene har samme status med mindre det er inntatt nasjonale avvik.»

For at ordningen med akkreditering av sertifiseringsorganene skal ha et reelt innhold ut over å være en førstegangs kontroll av sertifiseringsorganene, er det behov for å stille krav om at sertifiseringsorganene årlig følger opp produsentene. Arbeidstilsynet foreslår derfor en ny

bestemmelse i forskrift om administrative ordninger § 7-3 som stiller krav til at sertifiseringsorganene årlig skal kontrollere om det aktuelle produktet samsvarer med det sertifiserte produktet. Sertifikatet etter produsentforskriften § 4-5 andre ledd er gyldig i maksimalt ti år og Arbeidstilsynet anser det nødvendig å stille krav til en slik kontroll for å sikre at produktet fortsatt tilfredsstillende forskriftens krav. Det vises i denne sammenheng til at Sverige har krav om årlige kontroller i sitt regelverk og det vil derfor være hensiktsmessig med et tilsvarende krav i vårt regelverk for å sikre en harmonisering av bestemmelsene og tillitt til sertifikater på tvers av landegrensene. Forslaget til en ny bestemmelse i forskrift om administrative ordninger medfører at det er nødvendig med en presisering av bestemmelsen om virkeområde for forskrift om administrative ordninger § 1-1 for å innta administrative ordninger i tilknytning til kontroll av sertifiserte produkter.

For at Norsk Akkreditering skal kunne akkreditere de aktuelle sertifiseringsorganene må det videre stilles krav til hva sertifiseringsorganene er forpliktet til å gjøre. Det foreslås derfor at det stilles krav til at kontrollen skal dokumenteres skriftlig og at sertifiseringsorganet skal kreve at produsenten retter avviket dersom det kontrollerte produktet avviker fra det sertifiserte produktet. Det foreslås videre at det i kommentaren til bestemmelsen omtales at sertifiseringsorganenes kontroll kan utføres som stikkprøvekontroll.

Arbeidstilsynet foreslår videre en overgangsordning for produkter som allerede er typegodkjente ved sertifikatordningens ikrafttredelse. Typegodkjenninger har vanligvis en gyldighet på 5 år. Arbeidstilsynet foreslår derfor en ny bestemmelse som bestemmer at eventuelle eksisterende typegodkjenninger gjelder inntil det tidspunkt som er angitt på typegodkjenningen.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget antas å medføre økte kostnader for produsentene, da produkter med krav om sertifikat underlegges en årlig kontroll. Ut over dette antas ikke forslaget å medføre økonomiske eller administrative konsekvenser.

2.5. Forslag til presisering i forskrift om administrative ordninger §§ 7-1 og 7-2

Hensikten med forslaget er å tydeliggjøre adgangen til å delegerer offentlig myndighet, og omfanget av denne, etter forskrift om administrative ordninger §§ 7-1 og 7-2. Videre foreslås å innta uttrykkelig i bestemmelsene at Arbeidstilsynet har instruksjonsrett overfor sertifiseringsorganene.

1. Bakgrunn og gjeldende rett

Arbeidstilsynet har hjemmel i forskrift om administrative ordninger §§ 7-1 og 7-2 til å delegerer myndighet til sertifiseringsorgan som skal sertifisere opplæringsvirksomhet og sakkyndig virksomhet etter §§ 8-1 og 8-6. Bestemmelsene i §§ 7-1 og 7-2 er en videreføring av tidligere forskrift om bruk av arbeidsutstyr §§ 51 og 59.

Arbeidstilsynet har utpekt seks sertifiseringsorgan med hjemmel i tidligere forskrift om bruk av arbeidsutstyr §§ 51 og 59. Sertifiseringsorganene er utpekt ved vedtak, som i dag inneholder krav om habilitet, taushetsplikt, veiledningsplikt, begrunnelse ved avslag, klagesaksbehandling, uavhengighet, samarbeid med andre og ansvarforsikring. Videre beskriver vedtakene organenes forpliktelser overfor utpekende myndighet, kontroll, tilbaketreking av utpekingsvedtak, samt myndighetenes forpliktelser. Hvilken offentlig myndighet som er delegert og omfanget av denne

fremgår ikke tydelig i utpekingsvedtakene. Utpekingsvedtakene omhandler heller ikke hvilke forpliktelser sertifiseringsorganene har til å følge forvaltningsloven når de utøver den delegerte myndigheten.

Arbeidstilsynet foreslår på bakgrunn av dette å tydeliggjøre hvilken myndighet som kan delegeres til sertifiseringsorganene og omfanget av denne, samt tydeliggjøre at Arbeidstilsynet har instruksjonsrett overfor sertifiseringsorganene.

2. Arbeidstilsynets vurderinger og forslag

Ekstern delegasjon til private rettssubjekter eller uavhengige råd og nemnder kan normalt ikke skje. Dersom slik delegasjon skal foretas må det foreligge en delegasjonskompetanse direkte i lov eller forskrift, det er ikke tilstrekkelig med kun et delegasjonsvedtak fra en delegerende myndighet. Det følger av rettspraksis at en myndighet kan delegerer myndighet så langt behovet rekker, så lenge hjemmelen for delegasjon er klar, og instruksjonsretten er i behold, jf. Rt. 1952 s. 1089.

Dagens delegeringshjemler i forskrift om administrative ordninger §§ 7-1 og 7-2 inneholder krav til sertifiseringsorganene som sådan. Blant annet kreves nødvendig kompetanse hos sertifiseringsorganene og prosedyrer for å kunne bedømme, innvilge, opprettholde, utvide og trekke tilbake en sertifisering. Bestemmelsene i §§ 8-1 og 8-6 regulerer hvilke krav en virksomhet må oppfylle for å kunne bli sertifisert. Ettersom dette er vilkår sertifiseringsorganene skal kontrollere er oppfylt ved sertifisering, vil §§ 8-1 og 8-6 også være bestemmende for hvordan den delegerte myndigheten etter §§ 7-1 og 7-2 skal utøves.

Selv om det ikke fremgår uttrykkelig av §§ 7-1 og 7-2 hvilken myndighet som er delegert og hva den omfatter, har hensikten med sertifiseringsordningen også vært at den delegerte myndigheten omfatter utøvelse av sertifiseringskompetansen etter §§ 8-1 og 8-6.

For å unngå uklarheter om forståelsen av bestemmelsene, foreslår Arbeidstilsynet å innta i § 7-1 at den delegerte myndigheten omfatter vedtak om sertifisering av opplæringsvirksomheter som oppfyller kravene i § 8-1. Likeledes inntas at den delegerte myndigheten etter § 7-2 omfatter vedtak om sertifisering av sakkyndige virksomheter som oppfyller kravene i § 8-6. Forslaget tydeliggjør at sertifiseringsorganene utøver offentlig myndighet ved vedtak om sertifisering, og at de således er bundet av forvaltningslovens alminnelige regler om saksbehandling, regler om saksforberedelse, enkeltvedtak og klage. Dette medfører også at inhabilitetsreglene og reglene i fvl. kapittel IV må følges ved behandlingen av en sak som vil kunne kunne ut i et enkeltvedtak, selv om det ennå ikke er klart at vedtak faktisk blir truffet.

Private virksomheter som utøver forvaltningsmyndighet er også omfattet av offentleglova i de saker der virksomheten fatter enkeltvedtak, jf. offentleglova § 2 (1) b.

Utpekingsvedtak

Arbeidstilsynet vil som følge av forslaget endre eksisterende utpekingsvedtak til sertifiseringsorganene. Endringene vil bestå av å innta bestemmelser i forvaltningsloven som gjelder og ordning for klage, herunder Arbeidstilsynets adgang til å overprøve sertifiseringsvedtak. Endring av dagens utpekingsvedtak vil også innebære å tydeliggjøre hvilke oppgaver som skal anses som myndighetsutøvelse og hvilke oppgaver som ikke er det.

Vedtakene vil også beskrive Arbeidstilsynets adgang til å omgjøre utpekingsvedtakene etter alminnelige forvaltningsrettslige regler, samt omhandle vilkår for tilbaketrekning av vedtakene.

Endring av utpekingsvedtakene medfører ikke at sertifiseringsorganene må søke på nytt om å bli utpekt av Arbeidstilsynet.

Instruksjonsrett

Ved delegasjon av offentlig myndighet til eksterne private aktører, må instruksjonsretten fremgå av delegasjonshjemmelen. Arbeidstilsynet foreslår derfor å innta uttrykkelig i bestemmelsene i §§ 7-1 og 7-2 at Arbeidstilsynet har instruksjonsrett overfor sertifiseringsorganene når de utøver offentlig myndighet.

Sertifiseringsorganene vil være å anse som førsteinstans etter forvaltningsloven og underordnet Arbeidstilsynet.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget til endringene vil medføre en tydeliggjøring av delegeringsadgangen og hva denne omfatter. En tydeliggjøring av at forvaltningslovens regler gjelder pålegger sertifiseringsorganene i større grad å saksforberede og begrunne sertifiseringsvedtak. Opprettelsen av en klageordning i tråd med forvaltningsloven vil også medføre at sertifiseringsorganene må utøve forberedende klagesaksbehandling. Forslaget vil således få administrative og økonomiske konsekvenser, både for sertifiseringsorganene og Arbeidstilsynet.

2.6. Forslag til opphevelse av forskrift om administrative ordninger § 8-1 andre ledd bokstav e)

Hensikten med forslaget er å tydeliggjøre at opplæringsvirksomhetene skal følge de til enhver tid gjeldende opplæringsplaner fastsatt av Arbeidstilsynet.

1. Bakgrunn og gjeldende rett

Forskrift om administrative ordninger § 8-1 stiller krav til opplæringsvirksomhet som skal drive sertifisert sikkerhetsopplæring i bruk av arbeidsutstyr. Andre ledd bokstav a) stiller krav om at opplæringen skal drives i henhold til planer for sikkerhetsopplæring, mens bokstav e) bestemmer at opplæringsvirksomheten skal kunne utvikle egne planer for sikkerhetsopplæring.

Adgangen til å kunne utvikle egne planer for sikkerhetsopplæring har medført store ulikheter i opplæringsvirksomhetenes gjennomføring av sertifisert sikkerhetsopplæring, noe som fører til at virksomhetene konkurrerer på ulike vilkår. Arbeidstilsynet foreslår derfor å fjerne adgangen til å utvikle egne opplæringsplaner.

2. Arbeidstilsynets vurderinger og forslag

Forslaget om å oppheve § 8-1 andre ledd bokstav e) vil medføre at opplæringsvirksomhetene må følge de opplæringsplanene som sertifiseringsorganene plikter å følge ved sertifisering av virksomhetene. Arbeidstilsynet mener dette vil føre til like konkurransevilkår, bedre kvalitet i undervisningen og enhetlig behandling av personer som gis opplæring.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget innebærer at opplæringsvirksomhetene ikke skal utvikle egne planer for opplæringen. De opplæringsvirksomhetene som i dag følger egne opplæringsplaner vil således måtte forholde seg til nye opplæringsplaner. Forslaget vil dermed få administrative og økonomiske konsekvenser for enkelte opplæringsvirksomheter.

2.7. Forslag til endringer i forskrift om administrative ordninger § 14-1 Gebyrer for byggesaksbehandling etter arbeidsmiljøloven § 18-9

Hensikten med forslaget er å justere forskriftens gebyrer til å tilsvare Arbeidstilsynets faktiske utgifter ved tjenesten.

1. Bakgrunn og gjeldende rett

Arbeidsmiljøloven (aml) § 18-3 gir Arbeidstilsynet en generell adgang til å pålegge virksomheten å betale gebyr for dekning av utgifter knyttet til blant annet godkjenninger. For behandling av søknader om tillatelse til oppføring av bygninger mv. etter aml. § 18-9, fremgår det av forskrift om administrative ordninger § 14 -1 og arbeidsplassforskriften § 9-1 at Arbeidstilsynet kan kreve gebyr. Det følger av forskrift om administrative ordninger § 14-1 at gebyret ikke skal overstige selvkost ved tjenesten. Med dette menes den tidsbruk Arbeidstilsynet har knyttet til søknadsbehandlingen.

Paragraf 14-1 fastsetter videre maksgebyr for saksbehandlingen. Bestemmelsen opererer med en inndeling i fem kategorier ut i fra type bygg og antall kvadratmeter, hvor maks gebyr varierer fra kr 2 500 for kategori en til kr 15 000 for kategori tre. Kategori fire gjelder større byggekomplekser som krever vesentlig mer arbeid enn det som fastsettes i de enkelte kategorier. For disse kan gebyret vurderes konkret i det enkelte tilfelle. I kategori fem kan det i enkeltsaker som ikke går inn under de nevnte kategorier kreves et gebyr på maks kr 1 000. Dette vil typisk være ventilasjonssaker o.l.

Arbeidstilsynet har utarbeidet en gebyrorientering for den nærmere utmålingen av gebyr innenfor de ulike kategoriene. Orienteringen gjenspeiler etatens tidsbruk ved søknadsbehandlingen, og angir gebyr etter størrelsen på tiltaket innenfor hver kategori. Denne ligger tilgjengelig på våre nettsider.

Hovedprinsipper for hvilke tiltak som skal plasseres i de ulike kategoriene fremkommer av interne retningslinjer for byggesaksbehandling. Av disse retningslinjene fremkommer at saksbehandlerne også må vurdere konkret om det skal gis gebyr ved avslag på søknader. Dette skal som hovedregel gjøres i de tilfeller arbeidet som er gjort i saken er av en slik art og omfang at dette vil være naturlig. Gebyret skal aldri være høyere enn halvparten av det gebyret som ville vært aktuelt for tiltaket ved vedtak om samtykke.

Bestemmelsen i administrative ordninger § 14-1 har vært uendret siden 1999. Dette medfører at dagens bestemmelse ikke tar høyde for den prisvekst som har skjedd i samfunnet. Dette har igjen medført at gebyrene ikke dekker de faktiske utgifter etaten har i forbindelse med behandlingen av byggesaker. Gebyret har i senere tid (mai 2011) vært oppjustert innenfor de ulike tiltakene i hver kategori, innenfor maksgrensene. Grensene som følger av § 14-1 er imidlertid ikke regulert, og Arbeidstilsynet går med underskudd hva gjelder byggesaksbehandlingen. Arbeidstilsynet foreslår på denne bakgrunn å endre bestemmelsen slik at maks gebyr oppjusteres og senere kan endres i tråd med prisindeks.

2. Arbeidstilsynets vurderinger og forslag

Arbeidstilsynets byggesaksbehandling bidrar til å sikre at kravet til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø blir ivaretatt så tidlig som mulig. Kontroll av ivaretagelse av grunnleggende rammebetingelser for et fullt forsvarlig arbeidsmiljø allerede på planstadiet virker sterkt forebyggende, i tillegg til at dette er et sterkt bidrag til et inkluderende arbeidsliv og skaper helsefremmende arbeidsplasser i hele byggets levetid. I tillegg viser erfaring at det er langt enklere og rimeligere å planlegge for et godt arbeidsmiljø i forkant enn å tilpasse bygget i ettertid.

Det er en erkjennelse at tidligere analyser av hvor mye ressurser Arbeidstilsynet har brukt på byggesaksbehandling ikke har vært god nok. Arbeidstilsynet har kun sett på hvor mange ukeverk som er registrert for byggesaksbehandlingen. En ny gjennomgang har avdekket at det er underregistrering av tidsbruk på dette aktivitetsnummeret. Dette bidrar til at ressursbruken for å håndtere byggesaksbehandling er høyere enn det vi har lagt til grunn tidligere.

Arbeidstilsynets registrerte tidsbruk på byggesaksbehandling har de siste årene utgjort 768 ukeverk i 2012, 780 ukeverk i 2013 og 734 ukeverk i 2014. I kostnadsberegningen har vi tatt utgangspunkt i registrerte tall for 2013.

Registrert ressursbruk på byggesaksbehandling i 2013 var 780 ukeverk. I dette tallet inngår ikke ressursbruk for ledere med ansvar for byggesak, ressursbruk på byggesak som nasjonal oppgave, ressursbruk for jurister og på dokumentbehandling og innkreving av gebyrer. Pr i dag er det ikke gjort tidsregistreringer som gjør det mulig å få ut tall på ressursbruk utover det som er registrert på saksbehandlernivå, men en anslår at øvrig ressursbruk på byggesak som nevnt ovenfor vil utgjøre ca. 25 % av dette. Reell ressursbruk for 2013 beregnes derfor til 975 ukeverk ($780 \times 1,25$).

Arbeidstilsynet brukte totalt 975 ukeverk på behandling og oppfølging av byggesaksbehandling i 2013. Med en ukeverkskostnad på 18 200 kr per uke tilsvarer dette en ressursbruk på 17,7 mill. kr. Arbeidstilsynet hadde totalt 16,4 mill. kr. i gebyrinntekter på byggesaksbehandling i 2013 og således en mindreinntekt på kr 1,3 mill.

Benyttes samme metode for beregning for 2014 som for 2013, var ressursbruken i 2014 på 895 ukeverk ($716 \text{ ukeverk} \times 1,25$). Den totale ressursbruken i 2014 var på 17,8 mill. kroner (ukeverk kostnad på kr 19 864), mens de reelle inntektene var på 16 mill. kroner. Dette gir en mindreinntekt på 1,8 mill. kroner.

Arbeidstilsynet foreslår å beholde begrensningen «selvkost» i bestemmelsen, men vi foreslår å ta ut definisjonen av begrepet selvkost, da denne avviker fra definisjonen i plan- og bygningsloven, uten grunn. Av hensyn til forutberegnelighet for tiltakshaver og enhetlig gebyrfastsetting, foreslås det å beholde dagens ordning med kategoriinndeling med maksbeløp fastsatt i forskrift. For å unngå hyppige forskriftsendringer, foreslås det å innta en ny setning i bestemmelsen om at Arbeidstilsynet kan indeksregulere satsene årlig i samsvar med justeringene i statsbudsjettet for lønns- og prisvekst.

Den nærmere utmålingen av gebyret vil fremdeles fremgå av gebyrorienteringen, som skal ligge på Arbeidstilsynets hjemmeside. De satser som fastsettes der skal gi uttrykk for de gjennomsnittlige kostnadene Arbeidstilsynet har ved behandling av de ulike tiltak. Dette må Arbeidstilsynet til enhver tid kunne dokumentere. De ulike satsene i gebyrorienteringen vil være konjunkturavhengige og vil som følge av forslaget også kunne prisindeksreguleres årlig. Dette innebærer at gebyrene som fremkommer av orienteringen tidvis vil være høyere enn det som fremgår av forskriften.

Arbeidstilsynet ser at dette kan skape uklarhet hos tiltakshaver, noe som fordrer god veiledning fra vår side og at forskriften justeres med kortere mellomrom.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget vil ikke medføre særlige administrative kostnader. De økonomiske konsekvensene vil være at virksomhetene som skal søke om Arbeidstilsynets samtykke etter arbeidsmiljøloven § 18-9, må betale gebyr i tråd med de faktiske utgiftene Arbeidstilsynet har i forbindelse med behandlingen av søknadene.

For å beregne nye satser tas det utgangspunkt i en årlig økning på tre prosent. Dette er i samsvar med årlig økning i inntektskravet i Prop. 1. Alle satsene bortsett fra makssatsene ble økt fra 2011. Makssatsene har ikke vært endret siden 1999. Av denne grunn er gebyrene i kategoriene i bokstavene d) og e) i dag på samme beløp. Makssatsene (bokstav e) foreslås derfor økt med en faktor for 15 år, mens de øvrige satsene (bokstavene a til d) foreslås økt med en faktor for fire år.

Med en årlig økning i alle satser på tre prosent innenfor hvert tiltak innenfor hver kategori, vil satsene i gebyrorienteringen økes til følgende:

Kategori 1	Sats	Ny sats
a) BRA 0-100 m ²	625	703
b) BRA 101-500 m ²	1 250	1 407
c) BRA 501-1000 m ²	1 875	2 110
d) BRA 1001-10 000 m ²	2 500	2 814
e) BRA over 10 000 m ²	2 500	3 895
Kategori 2	Sats	Ny sats
a) BRA 0-100 m ²	1 875	2 110
b) BRA 101-500 m ²	3 750	4 221
c) BRA 501-1000 m ²	5 625	6 331
d) BRA 1001-10 000 m ²	7 500	8 441
e) BRA over 10 000 m ²	7 500	11 685

Kategori 3	Sats	Ny sats
a) BRA 0-100 m ²	3 750	4 221
b) BRA 101-500 m ²	7 500	8 441
c) BRA 501-1000 m ²	11 250	12 662
d) BRA 1001-10 000 m ²	15 000	16 883
e) BRA over 10 000 m ²	15 000	23 370

2.8. Forslag til endring i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning, forskrift om utførelse av arbeid og forskrift om tiltaks- og grenseverdier for å gjennomføre direktiv 2013/35/EU i norsk rett

Hensikten med forslaget er å gjennomføre direktiv om elektromagnetisk felt i norsk rett.

1. Bakgrunn og gjeldende rett

Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2013/35/EU av 26. juni 2013 fastsetter krav til helse- og sikkerhet i forbindelse med arbeidstakernes eksponering for risiko på grunn av elektromagnetisk felt. Direktivet er et minimumsdirektiv som er innlemmet i EØS-avtalen fra 27. juni 2014, og gjennomføringsfristen for direktivet i norsk rett er 1. juli 2016. Formålet med direktivet er å beskytte arbeidstakere mot helseskader som oppstår eller kan oppstå som følge av eksponering for elektromagnetisk felt under arbeidet. Direktivet omfatter alle kjente direkte biofysiske virkninger og indirekte virkninger som forårsakes av elektromagnetisk felt. Direktivet omhandler ikke de potensielle langtidsvirkningene av eksponering for elektromagnetisk felt.

Direktivet regulerer statiske elektriske, statiske magnetiske og tidsvarierende elektriske, magnetiske og elektromagnetisk felt med frekvenser opp til 300 GHz. Dette innbefatter både lavfrekvente og høyfrekvente felt. De uønskede påvirkningene avhenger av frekvensen av det magnetiske feltet eller den strålingen det eksponeres for.

Arbeidsmiljøloven § 4-4 regulerer krav til det fysiske arbeidsmiljøet, herunder at fysiske arbeidsmiljøfaktorer som stråling skal være fullt forsvarlig ut fra arbeidstakernes helse, miljø, sikkerhet og velferd. Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning har gjennomgående krav til risikovurdering, opplæring, informasjon, meldeplikt og helseovervåking og bruk av verneutstyr.

Forskrift om utførelse av arbeid regulerer ioniserende stråling (stråling fra radioaktivt stoff, røntgenstråling og partikkelstråling i bølgelengdeområdet 0,01 nm–10 nm) og den delen av det elektromagnetiske spekteret som omfatter kunstig optisk stråling (bølgelengdeområdet 100 nm-1mm)

2. Arbeidstilsynets vurderinger og forslag

Arbeidstilsynet anser som utgangspunkt at flere av direktivets bestemmelser allerede er dekket av generelle bestemmelser i arbeidsmiljøloven, internkontrollforskriften, samt i arbeidsmiljøforskriftene. Mange av direktivets bestemmelser har allikevel en detaljeringsgrad som tilsier at det må utarbeides nye forskriftsbestemmelser for å sikre etterlevelse av bestemmelsene og at direktivet gjennomføres tilstrekkelig i norsk rett.

Det er hovedsakelig direktivets bestemmelser om risikovurdering, opplæring og informasjon, tiltaksbestemmelser og tiltaks- og grenseverdier som bør reguleres ved detaljkrav i forskrift.

Direktivet er et minimumsdirektiv, hvilket innebærer at nasjonal lovgivning som et minimum må oppfylle de krav som er gitt i direktivet. Det er samtidig inngenting i veien for at regelverket skjerpes nasjonalt.

I Folkehelseinstituttets rapport 2012:3¹ med referanser inntatt i rapporten er det gjort vurdering av helserisiko ved eksponering for den delen av elektromagnetisk felt som betegnes som radiofrekvente felt i frekvensområde 100 kHz – 300 GHz. Det konkluderes med at det kun er kjente, evidensbaserte helseeffekter ved sterke radiofrekvente felt grunnet termiske effekter som kan føre til oppvarming av celler og vev.

Arbeidstilsynet foreslår å gjennomføre direktivet ved å innta nye bestemmelser i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning, forskrift om utførelse av arbeid, og forskrift om tiltaks- og grenseverdier.

Forslaget innebærer at det lages ett nytt kapittel 16A i forskrift om utførelse av arbeid.

Formålet med forslaget til endringer i forskriftene er å beskytte arbeidstakere mot risiko i arbeid som kan medføre eksponering for elektromagnetiske felt. Forslagene innebærer krav om at arbeidsgiveren skal gjennomføre risikovurdering, sørge for opplæring og informasjon og gjennomføre tiltak.

Risikovurdering

Direktivets artikkel 4 inneholder krav til risikovurdering for virksomheter hvor arbeidstakerne kan bli eksponert for elektromagnetisk felt.

Artikkelen spesifiserer kravene til risikovurdering som følger av arbeidsmiljøloven, arbeidsmiljøforskriftene og internkontrollforskriften.

Arbeidstilsynet foreslår at det tas inn et tilleggskrav om risikovurdering i forskrift om utførelse av arbeid som spesifiserer kravene ved arbeid med risiko for eksponering fra elektromagnetisk felt.

En spesifisering av hva som skal inngå i en risikovurdering vil være til hjelp for arbeidsgiver ved vurderingen av hvilke momenter det må tas hensyn til for å sikre best mulig vern for arbeidstakerne.

Opplæring og informasjon

Direktivets artikkel 6 oppstiller krav til opplæring og informasjon for arbeidstakere i virksomheter med risiko for eksponering fra elektromagnetisk felt. Artikkelen spesifiserer kravene til opplæring og informasjon som følger av arbeidsmiljøloven og arbeidsmiljøforskriftene.

For å sikre at ansatte får god informasjon og opplæring om eksponering for elektromagnetiske felt, foreslår Arbeidstilsynet tilleggskrav om opplæring og informasjon i forskrift om utførelse av arbeid kapittel 16A.

¹ Rapport fra en ekspertgruppe oppnevnt av Folkehelseinstituttet på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet og Samferdselsdepartementet: *Svake høyfrekvente elektromagnetiske felt – en vurdering av helserisiko og forvaltningspraksis*. <http://www.fhi.no/dokumenter/6563fe9a33.pdf>

Tiltak

I direktivets artikkel 5 er det gitt bestemmelser med sikte på å unngå eller begrense risiko forårsaket av elektromagnetiske felt, avhengig av resultatet av den forutgående risikovurderingen. Tiltakene omfatter både tekniske og organisatoriske krav.

Arbeidstilsynet har vurdert at direktivets artikkel om krav til tiltak ved arbeid med risiko for eksponering for elektromagnetisk felt er så detaljert, at det bør inntas en bestemmelse om dette i forskrift om utførelse av arbeid kapittel 16A.

Det foreslås videre å innta en ny bestemmelse om omplassering av arbeidstaker utsatt for elektromagnetisk felt, i tråd med forskriftsreguleringen innenfor stråling for øvrig.

Tiltaks- og grenseverdier

Direktivets artikkel 3 har bestemmelser om tiltaks- og grenseverdier, med tanke på å begrense arbeidstakeres eksponering for elektromagnetiske felt til de fastsatte verdier som fremgår av vedleggene til direktivet. Grenseverdiene omfatter kun vitenskapelig veldokumenterte sammenhenger mellom kortsiktige direkte biofysiske virkninger og eksponeringen for elektromagnetiske felt.

Tiltaks- og grenseverdier for elektromagnetisk felt er ikke fastsatt i norsk regelverk, og Arbeidstilsynet har derfor vurdert det hensiktsmessig å innta disse ved regulering i forskrift om tiltaks- og grenseverdier § 4-3.

Vedlegg II og III til direktivet foreslås inntatt som nye vedlegg 5 og 6 til forskrift om tiltaks- og grenseverdier. Vedlegg 5 inneholder tiltaks- og grenseverdier i frekvensområdet fra 0 Hz til 10 MHz (lavfrekvent område) som fører til ikke-termiske effekter og vedlegg 6 inneholder tiltaks- og grenseverdier i frekvensområdet fra 100 kHz til 300 GHz (høyfrekvent område) som fører til termiske effekter. Med termiske effekter menes for eksempel virkninger som kan føre til oppvarming av celler og vev, og med ikke-termiske effekter menes stimulering av muskler, nerver eller sanseorganer uten at det skjer en oppvarming.

Direktivets artikkel 3 åpner for å overskride tiltaks- og grenseverdiene i visse tilfeller, for lave tiltaks- og grenseverdier for elektriske og magnetiske felt, og for sensoriske virkninger, dersom nærmere vilkår anses oppfylt. Arbeidstilsynet har valgt å ikke regulere disse unntakene i forslaget til forskrift, da det fremstår som uklart hvor stort behovet for disse unntakene er. Arbeidstilsynet imøteser innspill fra høringsinstansene på hvorvidt det foreligger praktiske eller forskningsmessige grunnlag som gjør det hensiktsmessig og nødvendig å regulere disse unntakene i arbeidsmiljøforskriftene.

Direktivet gir i artikkel 10 mulighet for å gi unntak fra bestemmelsene om grenseverdier for enkelte tilfeller. Det oppstilles unntak hvor eksponering kan overstige grenseverdiene etter nærmere vilkår, i tilknytning til magnetisk resonansbilledannelse (MR). Arbeidstilsynet har vurdert å innta denne bestemmelsen, og imøteser høringsinnspill på unntaket.

Direktivet tillater i artikkel 10 b at tilsvarende eller mer spesifikt unntak kan oppstilles for personale som arbeider i operasjonelle militære anlegg eller er involvert i militæraktiviteter. Arbeidstilsynet har foreløpig vurdert å ikke åpne for et slikt unntak i forskrift om tiltaks- og grenseverdier, men ber særlig om innspill fra høringsinstansene på behovet for dette unntaket.

Det åpnes videre i bokstav c for at man i særlige tilfeller kan tillate midlertidig overskridelse av grenseverdiene i forbindelse med visse aktiviteter eller visse sektorer som ikke omfattes av de ovenfor

nevnte unntak. Direktivet oppstiller nærmere vilkår for hva som er å anse som «særlige tilfeller». Arbeidstilsynet har foreløpig vurdert å ikke innta dette unntaket, da det synes noe uklart hvor stort behovet er, og innen hvilke sektorer eller aktiviteter et slikt unntak er hensiktsmessig og nødvendig. Arbeidstilsynet ønsker innspill på dette fra høringsinstansene.

Arbeidstilsynets vurderinger knyttet til direktivets unntak er gjort med henblikk på at direktivet er et minimumsdirektiv og at nasjonale regler således kan skjerpes.

Helseundersøkelse

Direktivets artikkel 8 regulerer krav til helseovervåking og helseundersøkelse ved fare for eksponering fra elektromagnetiske felt.

Med det formål å forebygge og ivareta arbeidstakernes helse- og sikkerhet, foreslår Arbeidstilsynet å innta et tilleggskrav til helseovervåking i forskrift om utførelse av arbeid kapittel 16A om helseundersøkelse av arbeidstakere som utsettes for elektromagnetisk felt og arbeidsgivers oppfølging av helseundersøkelse. Dette er også i tråd med det som følger av forskriftenes regulering av stråling for øvrig.

Definisjoner

Arbeidstilsynet foreslår å innta ny definisjon av «ikke-ioniserende stråling» i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning, forskrift om utførelse av arbeid og forskrift om tiltaks- og grenseverdier.

Direktivet angir definisjoner på tre ulike grenseverdier. Begrepene «grenseverdi», «grenseverdi for helsemessige virkninger» og «grenseverdi for sensoriske virkninger» foreslås definert i forskrift om tiltaks- og grenseverdier, sammen med definisjon av tiltaksverdi.

Direktivets definisjon av «elektromagnetisk felt» foreslås inntatt som nytt punkt i forskrift om utførelse av arbeid § 1-4, sammen med definisjon av ikke-koherent optisk stråling, som begge er typer ikke-ioniserende stråling.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Arbeidstilsynet anser at direktivets krav i stor grad allerede er dekket gjennom overordnede krav i arbeidsmiljøloven, internkontrollforskriften og arbeidsmiljøforskriftene, se parallelloppstilling i dokumentets del 3.

Forslaget til endringer i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning, forskrift om utførelse av arbeid og forskrift om tiltaks- og grenseverdier medfører i hovedsak en tydeliggjøring av arbeidsgivers plikter for å sikre arbeidstakernes vern mot risiko ved elektromagnetiske felt.

På bakgrunn av ovennevnte forventes ikke større økonomiske og administrative konsekvenser som følge av nye forskriftsbestemmelser.

3. Forslag til endringer i arbeidsmiljøforskriftene

3.1. Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning

I forskrift av 6. desember 2011 nr. 1355 om organisering, ledelse og medvirkning foreslås følgende endringer:

§ 1-4 nr. 6 skal lyde:

6) *elektromagnetisk felt: statisk elektrisk, statisk magnetisk og tidsvarierende elektrisk, magnetisk og elektromagnetisk felt med frekvenser opp til 300 GHz, svarende til ekstrem høyfrekvent i bølgelengdeområdet 1 mm – over 10 000 meter.*

§ 1-4 nåværende nr. 6 blir nr. 7

§ 1-4 nr. 8 skal lyde:

8) *ikke-ioniserende stråling: elektromagnetisk stråling i bølgelengdeområdet 10 nm – over 10 000 m og inndeles i ultrafiolett stråling, synlig lys, infrarød- og varmestråling, mikro- og radiobølger. Ikke-ioniserende stråling inkluderer ikke-koherent optisk stråling, kunstig optisk stråling og elektromagnetisk felt.*

§ 1-4 nåværende nr. 7 til nr. 11 blir nr. 9 til nr. 12

§ 7-3 skal lyde:

Risikovurdering skal gjennomføres i samsvar med forskrift om utførelse av arbeid ved:

- bruk og håndtering av kjemikalier, jf. kapittel 3,
- utførelse av varmt arbeid, jf. kapittel 5,
- fare for eksponering for biologiske faktorer, jf. kapittel 6,
- eksponering for forplantningsskadelige faktorer, jf. kapittel 7,
- eksponering for støy og mekaniske vibrasjoner, jf. kapittel 14,
- eksponering for kunstig optisk stråling, jf. kapittel 16,
- *eksponering for elektromagnetisk felt, jf. kapittel 16A,*
- utførelse av arbeid i høyden, jf. kapittel 17,
- utførelse av manuelt arbeid som kan innebære risiko for helseskadelig belastning, jf. kapittel 23,
- arbeid under vann eller økt omgivende trykk, jf. kapittel 26,
- snøskredfare, jf. kapittel 30.

§ 8-1 nytt andre ledd skal lyde:

Arbeidsgiver skal sørge for at arbeidstaker får nødvendig opplæring på det spesifikke arbeidsutstyret vedkommende skal bruke. Opplæringen skal tilpasses arbeidsutstyrets art og sikre at arbeidstakeren kan bruke arbeidsutstyret på en forsvarlig måte. Omfanget av opplæringen skal dokumenteres skriftlig.

§ 8-1 nåværende andre til sjette ledd blir tredje til syvende ledd.

§ 8-2 skal lyde:

Arbeidsgiveren skal sørge for opplæring i samsvar med forskrift om utførelse av arbeid ved:

- arbeid med kjemikalier, jf. kapittel 3,
- arbeid med asbest, jf. kapittel 4,
- varmt arbeid, jf. kapittel 5,
- arbeid med risiko for å bli utsatt for biologiske faktorer, jf. kapittel 6,
- arbeid ved avløpsanlegg, jf. kapittel 8,
- arbeid med arbeidsutstyr som krever særskilt forsiktighet, jf. kapittel 10,
- vedlikehold av arbeidsutstyr, jf. kapittel 12,
- arbeid med risiko for å bli utsatt for helseskadelig støy eller mekaniske vibrasjoner, jf. kapittel 14,
- arbeid med risiko for å bli utsatt for kunstig optisk stråling, jf. kapittel 16,
- *arbeid med risiko for å bli utsatt for elektromagnetisk felt, jf. kapittel 16A,*
- montering, demontering, endring og kontroll av stillas, jf. kapittel 17,
- sikkerhetsskilting og signalgivning, jf. kapittel 22,
- ergonomisk belastende arbeid, jf. kapittel 23,
- arbeid med driftskontroll og sikkerhetsovervåking (kontrollrom), jf. kapittel 24,
- arbeid under vann eller økt omgivende trykk, jf. kapittel 26.

§ 9-2 skal lyde:

Arbeidsgiveren skal sørge for å informere i samsvar med forskrift om utførelse av arbeid ved

- arbeid med kjemikalier, jf. kapittel 3,
- varmt arbeid, jf. kapittel 5,
- eksponering for forplantningsskadelige faktorer, jf. kapittel 7,
- arbeid med arbeidsutstyr som krever særskilt forsiktighet, jf. kapittel 10,
- arbeid med risiko for å bli utsatt for helseskadelig støy eller mekaniske vibrasjoner, jf. kapittel 14,
- arbeid med risiko for å bli utsatt for kunstig optisk stråling, jf. kapittel 16,
- *arbeid med risiko for å bli utsatt for elektromagnetisk felt, jf. kapittel 16A,*
- sikkerhetsskilting og signalgivning, jf. kapittel 22,
- ergonomisk belastende arbeid, jf. kapittel 23.

§ 14-1andre ledd skal lyde:

Egnet helseundersøkelse av arbeidstakere skal alltid gjennomføres i samsvar med forskrift om utførelse av arbeid når arbeidstakerne utsettes for:

- farlige kjemikalier, jf. kapittel 3,
- støv med asbestfiber, jf. kapittel 4,
- biologiske faktorer, jf. kapittel 6,
- støy eller mekaniske vibrasjoner, jf. kapittel 14,
- ioniserende stråling, jf. kapittel 15,
- kunstig optisk stråling, jf. kapittel 16,
- *elektromagnetisk felt, jf. kapittel 16A,*
- arbeid under vann eller økt omgivende trykk, jf. kapittel 26,
- gass, støv eller andre helseskadelige forhold ved bergarbeid, jf. kapittel 27.

3.2. Arbeidsplassforskriften

I forskrift av 6. desember 2011 nr. 1356 om utforming og innretting av arbeidsplasser og arbeidslokaler foreslås følgende endringer:

§ 6-5 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Åpninger mellom vegg og stillas eller gangbane større enn *0,30 m* skal sikres.

3.3. Forskrift om utførelse av arbeid

I forskrift av 6. desember 2011 nr. 1357 om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav foreslås følgende endringer:

§ 1-4 nr. 15 skal lyde:

15) *elektromagnetisk felt: statisk elektrisk, statisk magnetisk og tidsvarierende elektrisk, magnetisk og elektromagnetisk felt med frekvenser opp til 300 GHz, svarende til ekstrem høyfrekvent i bølgelengdeområdet 1 mm – over 10 000 meter,*

§ 1-4 nåværende nr. 15 til 22 blir nr. 16 til 23.

§ 1-4 nr. 24 skal lyde:

24) *ikke-ioniserende stråling: elektromagnetisk stråling i bølgelengdeområdet 10 nm – over 10 000 m og inndeles i ultrafiolett stråling, synlig lys, infrarød- og varmestråling, mikro- og radiobølger. Ikke-ioniserende stråling inkluderer ikke-koherent optisk stråling, kunstig optisk stråling og elektromagnetisk felt,*

§ 1-4 nåværende nr. 23 til 24 blir nr. 25 til 26.

§ 1-4 nr. 27 skal lyde:

27) *ioniserende stråling: røntgenstråling, partikkelstråling, eller stråling fra radioaktivt stoff i bølgelengdeområde 0,01 – 10 nm,*

§ 1-4 nåværende nr. 26 til 29 blir nr. 28 til 31.

§ 1-4 nr. 32 skal lyde:

32) *kunstig optisk stråling: elektromagnetisk stråling i bølgelengdeområdet 100 nm–1 mm som ikke emitteres fra solen. Det optiske strålingsspekteret inndeles i ultrafiolett stråling, synlig stråling (lys) og infrarød stråling,*

Ultrafiolett stråling: optisk stråling i bølgelengdeområde 100 nm - 400 nm. Området oppdeles videre i UVA (315–400 nm), UVB (280–315 nm) og UVC (100–280 nm),

Synlig stråling: optisk stråling i bølgelengdeområde 380 nm - 780 nm,

Infrarød stråling: optisk stråling i bølgelengdeområdet 780 nm - 1 mm. Området deles videre i IR-A (780–1400 nm), IR-B (1400–3000 nm) og IR-C (3000 nm–1 mm),

§ 1-4 nåværende nr. 31 til 48 blir nr. 33 til 50.

Kapittel 16A skal lyde:

Kapittel 16A Elektromagnetisk felt

§ 16A-1 Risikovurdering av helsefare ved elektromagnetiske felt

Arbeidsgiveren skal kartlegge og dokumentere i hvilken utstrekning arbeidstakerne utsettes for elektromagnetisk felt og vurdere enhver risiko for deres helse og sikkerhet forbundet med elektromagnetisk felt. Vurdering, beregning og måling av eksponering skal inngå som del av risikovurderingen.

Risikovurderingen skal særlig ta hensyn til:

- a) nivå, bølgelengdeområde og eksponeringstid i forbindelse med elektromagnetisk felt,
- b) grenseverdiene for eksponering gitt i forskrift om tiltaks- og grenseverdier § 4-3,
- c) informasjon fra produsenter av elektromagnetiske strålekilder og tilhørende arbeidsutstyr,
- d) virkninger på helsen og sikkerheten til arbeidstakere som tilhører særlig følsomme risikogrupper,
- e) enhver direkte biofysisk effekt,
- f) indirekte virkninger,
- g) tilgjengeligheten av alternativt utstyr som er konstruert for å redusere eksponeringsnivået for elektromagnetisk felt,
- h) relevant informasjon fra helseundersøkelser og annen offentlig tilgjengelig informasjon,
- i) eksponering for elektromagnetisk felt fra flere kilder og,
- j) sameksponering for felter med flere frekvenser.

§ 16A-2 Vurdering, beregning og måling av elektromagnetisk felt som grunnlag for risikovurderingen

Arbeidsgiveren skal vurdere og om nødvendig måle og/eller beregne nivåene av elektromagnetisk felt som arbeidstakerne kan utsettes for.

Vurderingen, beregningen og/eller målingen skal planlegges og utføres av personell med relevant kompetanse og gjentas med passende intervall. Ny vurdering skal gjøres ved endringer som påvirker eksponeringen av de ansatte, om nødvendig må nye beregninger og/eller målinger utføres.

§ 16A-3 Opplæring der arbeidstaker kan utsettes for elektromagnetisk felt

Arbeidsgiveren skal sørge for at arbeidstakere som kan utsettes for elektromagnetisk felt, og verneombudet får opplæring om

- a) sikre arbeidsrutiner og arbeidsmetoder som reduserer risikoen for eksponering,
- b) riktig bruk av hensiktsmessig personlig verneutstyr.

§ 16A-4 Informasjon om risiko i tilknytning til elektromagnetisk felt

Arbeidsgiveren skal sørge for at arbeidstakerne og verneombudet får løpende informasjon om

- a) risikovurderingen som er foretatt og de tiltak som er iverksatt
- b) grenseverdiene for eksponering
- c) vurdering, beregning og måling etter § 16A-2
- d) hvordan helseskadelige virkninger av eksponering oppdages og rapporteres
- e) under hvilke vilkår arbeidstakerne har rett til helseundersøkelse og formålet med undersøkelsen
- f) mulig helsefare som elektromagnetisk felt kan medføre
- g) muligheten for forbigående symptomer og fornemmelser knyttet til virkninger i nervesystemet
- h) når arbeidstakerne har rett til helseundersøkelse
- i) arbeidstakere som er utsatt for særlig risiko

§ 16A-5 Tiltak mot eksponering for elektromagnetisk felt

Arbeidsgiver skal iverksette nødvendige tiltak på bakgrunn av de helse- og sikkerhetsrisikoer som fremkommer av risikovurderingen. Arbeidsgiver skal sørge for at risiko som er forårsaket av elektromagnetisk felt fjernes eller reduseres til et lavest mulig nivå.

For å redusere eksponering skal det på bakgrunn av utarbeidet risikovurdering lages en handlingsplan som inneholder tekniske og/eller organisatoriske tiltak. Det skal særlig tas hensyn til:

- a) alternative arbeidsmetoder,
- b) valg av hensiktsmessig arbeidsutstyr som gir minst mulig elektromagnetisk stråling,
- c) tekniske innretninger som reduserer elektromagnetisk stråling, innbefattet bruk av avskjerming, innbygging eller lignende,
- d) systematisk vedlikehold av arbeidsutstyr, arbeidsplassen og arbeidslokaler,

- e) utforming og tilrettelegging av arbeidsplasser og arbeidslokalene,
- f) begrensning av eksponeringstid,
- g) tilgjengelighet av hensiktsmessig personlig verneutstyr,
- h) bruksanvisninger fra produsenter av utstyr,
- i) passende avgrensnings- og adgangstiltak,
- j) prosedyrer for å håndtere gnistutladninger og kontaktstrømmer gjennom tekniske hjelpemidler og opplæring av arbeidstakere,
- k) spesielle tiltak rettet mot arbeidstakere som tilhører følsomme risikogrupper og,
- l) gjennomføring av helseundersøkelser i henhold til § 16A-7.

Arbeidsgiveren skal tilpasse tiltakene for arbeidstakere som i særlig grad kan være utsatt for ulykkes- og helsefare.

§ 16A-6 Særskilte tiltak mot eksponering for elektromagnetisk felt ved overskridelse av grenseverdiene.

Dersom risikovurderingen viser at grenseverdiene for eksponering overskrides, skal arbeidsgiveren straks sette i verk tiltak som bringer eksponeringsnivået under grenseverdiene. For å unngå fremtidige overskridelser av grenseverdiene skal arbeidsgiveren kartlegge årsakene til at grenseverdiene er overskredet.

§ 16A-7 Helseundersøkelse av arbeidstakere som utsettes for elektromagnetisk felt

Arbeidsgiveren skal sørge for at arbeidstakerne får tilbud om egnet helseundersøkelse dersom:

- a) eksponering for elektromagnetisk felt overskrider grenseverdiene i forskrift om tiltaks- og grenseverdier § 4-3, eller
- b) arbeidstakerne har en kjent sykdom som skyldes eksponering for elektromagnetisk felt, eller
- c) risikovurderingen viser at det foreligger helserisiko.

Arbeidsgiver skal sørge for at risikovurderingen er tilgjengelig for den som utfører helseundersøkelsen.

Helseundersøkelsen skal kunne påvise negativ helseeffekt forårsaket av elektromagnetisk felt og gi grunnlag for forebyggende tiltak i virksomheten.

Legen avgjør ut fra arbeidstakernes helsetilstand og eksponeringens type, nivå og varighet, innholdet i undersøkelsen og hvor hyppig arbeidstakeren skal undersøkes.

Arbeidstakeren skal informeres om resultatet av helseundersøkelsen. Dersom det er behov for helseundersøkelser etter at eksponeringen er avsluttet, skal arbeidstakeren informeres om dette.

§ 16A-8 Arbeidsgivers oppfølging av helseundersøkelse av arbeidstaker utsatt for elektromagnetisk felt

Dersom helseundersøkelsen påviser helseskade eller annen negativ helseeffekt forårsaket av elektromagnetisk felt, skal arbeidsgiver:

- a) vurdere årsaker til at helseskade er oppstått,
- b) revidere og oppdatere risikovurderingen,
- c) iverksette tiltak som er nødvendige for å fjerne eller redusere risikoen ved arbeid som utsetter arbeidstakere for elektromagnetisk felt, herunder ta hensyn til råd fra kompetent helsepersonale eller fra offentlig myndighet,
- d) omplassere arbeidstakere og
- e) gi tilbud om egnet helseundersøkelse til andre arbeidstakere som har vært utsatt for lignende eksponering.

§ 16A-9 Omplussing av arbeidstaker utsatt for elektromagnetisk felt

Arbeidsgiveren skal så langt det er mulig sørge for at arbeidstakere blir omplassert til annet arbeid i virksomheten der de ikke blir utsatt for helsefarlig eksponering fra elektromagnetisk felt, når dette er nødvendig av hensyn til arbeidstakers helse.

§ 31-2 andre ledd første punktum skal lyde:

Registeret skal inneholde opplysninger om navn, *fødselsnummer*, stilling, dato for tilsetting, arbeidets art og varighet, samt den eksponeringen arbeidstakerne utsettes for.

§ 31-3 første ledd andre punktum skal lyde:

Registeret skal inneholde opplysninger om *navn*, *fødselsnummer* og den type arbeid som er utført og om mulig den biologiske faktor arbeidstakerne har vært eksponert for.

§ 31-4 første ledd skal lyde:

Arbeidsgiveren skal føre register over arbeidstakere som arbeider med ioniserende stråling med opplysninger om navn, adresse, *fødselsnummer*, nåværende arbeid, tilsetningstid og individuelt målte stråledoser.

§ 31-5 andre ledd skal lyde:

Registeret skal inneholde opplysninger om navn, *fødselsnummer*, stilling, arbeidsplass, arbeidets art og eksponeringens art, grad og varighet. Registeret skal ikke inneholde opplysninger av personlig karakter.

3.4. Forskrift om tiltaks- og grenseverdier

I forskrift av 6. desember 2011 nr. 1358 om tiltaksverdier og grenseverdier for fysiske og kjemiske faktorer i arbeidsmiljøet samt smitterisikogrupper for biologiske faktorer:

§ 1-8 skal lyde:

I denne forskrift menes med:

- a) *Elektromagnetisk felt: statisk elektrisk, statisk magnetisk og tidsvarierende elektrisk, magnetisk og elektromagnetisk felt med frekvenser opp til 300 GHz, svarende til ekstrem høyfrekvent i bølgelengdeområdet 1 mm – over 10 000 meter,*
- b) *Grenseverdi: verdier fastsatt ut fra biofysiske og biologiske hensyn, spesielt på bakgrunn av de vitenskapelig veletablerte korttids- og akutte direkte effekter som termiske effekter og elektrisk stimulering av vev, som ikke skal overskrides,*
- c) *Grenseverdi for helsemessige virkninger: de grenseverdier som kan gi utsatte arbeidstakere helseskadelige virkninger som oppvarming og stimulering av nerve- og muskelvev, som ikke skal overskrides,*
- d) *Grenseverdi for sensoriske virkninger: de grenseverdier som kan gi utsatte arbeidstakere forbigående sanseforstyrrelser og mindre endringer i hjernefunksjonene, som ikke skal overskrides,*
- e) *Ikke-ioniserende stråling: elektromagnetisk stråling i bølgelengdeområdet 10 nm – over 10 000 m og inndeles i ultrafiolett stråling, synlig lys, infrarød- og varmestråling, mikro- og radiobølger. Ikke-ioniserende stråling inkluderer ikke-koherent optisk stråling, kunstig optisk stråling og elektromagnetisk felt,*
- f) *Ikke-koherent optisk stråling: kunstig optisk stråling, unntatt laserstråling,*
- g) *Ioniserende stråling: røntgenstråling, partikkelstråling, eller stråling fra radioaktivt stoff i bølgelengdeområde 0,01 – 10 nm,*
- h) *Kunstig optisk stråling: elektromagnetisk stråling i bølgelengdeområdet 100 nm–1 mm som ikke emitteres fra solen. Det optiske strålingsspekteret inndeles i ultrafiolett stråling, synlig stråling (lys) og infrarød stråling,
Ultrafiolett stråling: optisk stråling i bølgelengdeområde 100 nm - 400 nm. Området oppdeles videre i UVA (315–400 nm), UVB (280–315 nm) og UVC (100–280 nm),
Synlig stråling: optisk stråling i bølgelengdeområde 380 nm - 780 nm,
Infrarød stråling: optisk stråling i bølgelengdeområdet 780 nm - 1 mm. Området deles videre i IR-A (780–1400 nm), IR-B (1400–3000 nm) og IR-C (3000 nm–1 mm),*
- i) *Tiltaksverdi: verdier for eksponering som krever iverksetting av tiltak for å redusere helserisikoen og uheldig belastning til et minimum.*

§ 4-3 skal lyde:

§ 4-3 Tiltaks- og grenseverdier for elektromagnetisk felt

Tiltaks- og grenseverdier ved eksponering for elektromagnetisk felt er fastsatt i vedlegg 5 og 6.

Eksponering kan overskride grenseverdiene dersom eksponeringen skjer i forbindelse med installering, utprøving, bruk, utvikling, vedlikehold eller forskning i tilknytning til magnetisk resonansbilledannelse (MR)- utstyr til pasienter i helsesektoren dersom følgende er oppfylt:

- a) risikovurderingen viser at eksponeringsgrenseverdiene er overskredet,*
- b) samtlige tekniske og/eller organisatoriske tiltak er innført,*
- c) omstendighetene begrunner overskridelsen av eksponeringsgrenseverdiene,*
- d) arbeidsplassens, arbeidsutstyrets eller arbeidsmetodens særlige karakter er tatt i betraktning, og*
- e) arbeidsgiveren påviser at arbeidstakerne fortsatt er beskyttet mot helseskadelige virkninger og sikkerhetsrisiko, herunder sikrer at de instruksjoner for sikker bruk som fabrikanten av utstyret har gitt har blitt fulgt*

Nytt vedlegg 5 skal lyde:

Vedlegg 5 Elektromagnetisk felt - Ikke-termiske effekter - Tiltaks- og grenseverdier i frekvensområdet fra 0 Hz til 10 MHz

Tabell 5.1. Nedre og øvre tiltaksverdier for eksponering for tidsvarierende elektrisk felt fra 1 Hz til 10 MHz.

Frekvensområde	Elektrisk feltstyrke (E) – Nedre tiltaksverdi (middelverdi)	Elektrisk feltstyrke (E) – Øvre tiltaksverdi (middelverdi)
Frekvens, f [Hz]	[Vm⁻¹]	[Vm⁻¹]
1 Hz ≤ f < 25 Hz	2,0 x 10 ⁴	2,0 x 10 ⁴
25 Hz ≤ f < 50 Hz	5,0 x 10 ⁵ /f	2,0 x 10 ⁴
50 Hz ≤ f < 1,64 kHz	5,0 x 10 ⁵ /f	1,0 x 10 ⁶ /f
1,64 kHz ≤ f < 3 kHz	5,0 x 10 ⁵ /f	6,1 x 10 ²
3 kHz ≤ f ≤ 10 MHz	1,7 x 10 ²	6,1 x 10 ²

Tabell 5.2. Nedre og øvre tiltaksverdier for eksponering for tidsvarierende magnetiske felt fra 1 Hz til 10 MHz.

Frekvensområde Frekvens, f [Hz]	Magnetisk flukstetthet (B) – Nedre tiltaksverdi (middelverdi) [μT]	Magnetisk flukstetthet (B) – Øvre tiltaksverdi (middelverdi) [μT]	Magnetisk flukstetthet (B) for eksponering av lemmer for et lokalisert magnetisk felt (middelverdi) [μT]
$1 \text{ Hz} \leq f < 8 \text{ Hz}$	$2,0 \times 10^5/f^2$	$3,0 \times 10^5/f$	$9,0 \times 10^5/f$
$8 \text{ Hz} \leq f < 25 \text{ Hz}$	$5,0 \times 10^4/f$	$3,0 \times 10^5/f$	$9,0 \times 10^5/f$
$25 \text{ Hz} \leq f < 300 \text{ Hz}$	$1,0 \times 10^3$	$3,0 \times 10^5/f$	$9,0 \times 10^5/f$
$300 \text{ Hz} \leq f < 3 \text{ kHz}$	$3,0 \times 10^5/f$	$3,0 \times 10^5/f$	$9,0 \times 10^5/f$
$3 \text{ kHz} \leq f \leq 10 \text{ MHz}$	$1,0 \times 10^2$	$1,0 \times 10^2$	$3,0 \times 10^2$

Tabell 5.3. Tiltaksverdier for eksponering for kontaktstrøm I_c .

Frekvens, f [kHz]	Tiltaksverdi for I_c (middelverdi) [mA]
Opp til 2,5 kHz	1,0
$2,5 \text{ kHz} \leq f < 100 \text{ kHz}$	$0,4 f$
$100 \text{ kHz} \leq f \leq 10\,000 \text{ kHz}$	40

Tabell 5.4. Tiltaksverdier for eksponering for magnetisk flukstetthet (B_0) for statisk magnetfelt.

Farer	Tiltaksverdi for B_0 [mT]
Interferens med aktive implanterte enheter, f.eks. pacemaker	0,5
Risiko for tiltrekning og prosjektil i nærheten til kilder med høye feltstyrker (> 100 mT)	3

Tabell 5.5. Grenseverdier for eksponering for eksternt magnetisk flukstetthet (B_0) fra 0 til 1 Hz.

	Grenseverdier for sensoriske virkninger [T]
Normale arbeidsbetingelser	2
Lokal eksponering av lemmer	8
	Grenseverdier for helsemessige virkninger [T]
Kontrollerte arbeidsbetingelser	8

Tabell 5.6. Grenseverdier for helsemessige virkninger ved eksponering for intern elektrisk feltstyrke fra 1 Hz til 10 MHz.

Frekvensområde Frekvens, f [Hz]	Grenseverdier for helsemessige virkninger [Vm ⁻¹]
$1 \text{ Hz} \leq f < 3 \text{ kHz}$	1,1 (peak)
$3 \text{ kHz} \leq f \leq 10 \text{ MHz}$	$3,8 \times 10^{-4} f$ (peak)

Tabell 5.7. Grenseverdier for sensoriske virkninger ved eksponering for intern elektrisk feltstyrke fra 1 til 400 Hz.

Frekvensområde	Grenseverdier for sensoriske virkninger
Frekvens, f [Hz]	[Vm ⁻¹]
1 Hz ≤ f < 10 Hz	0,7/f (peak)
10 Hz ≤ f < 25 Hz	0,07 (peak)
25 Hz ≤ f ≤ 400 Hz	0,0028 f (peak)

Nytt vedlegg 6 skal lyde:

Vedlegg 6 Elektromagnetisk felt - Termiske effekter - Tiltaks- og grenseverdier i frekvensområdet fra 100 kHz til 300 GHz

Tabell 6.1. Tiltaksverdier for eksponering for elektrisk (E) og magnetisk felt (B) fra 100 kHz til 300 GHz.

Frekvensområde	Tiltaksverdi –	Tiltaksverdi –	Tetthet strøm (S)
Frekvens, f [Hz]	Elektrisk feltstyrke (E) (middelverdi) [Vm ⁻¹]	Magnetisk flukstetthet (B) (middelverdi) [μT]	[Wm ⁻²]
100 kHz ≤ f < 1 MHz	6,1 x 10 ²	2,0 x 10 ⁶ /f	-
1 MHz ≤ f < 10 MHz	6,1 x 10 ⁸ /f	2,0 x 10 ⁶ /f	-
10 MHz ≤ f < 400 MHz	61	0,2	-
400 MHz ≤ f < 2 GHz	3,0 x 10 ⁻³ /f ²	1,0 x 10 ⁻⁵ /f ²	-
2 GHz ≤ f < 6 GHz	1,4 x 10 ²	4,5 x 10 ⁻¹	-
6 GHz ≤ f ≤ 300 GHz	1,4 x 10 ²	4,5 x 10 ⁻¹	50

Tabell 6.2. Tiltaksverdier for eksponering for statisk kontaktstrøm (I_c) og induisert strøm i lemmer (I_i).

Frekvens, f [Hz]	Tiltaksverdi for I_c (middelverdi) [mA]	Tiltaksverdi for I_i (middelverdi) [mA]
$100 \text{ kHz} \leq f < 10 \text{ MHz}$	40	-
$10 \text{ MHz} \leq f \leq 110 \text{ MHz}$	40	100

Tabell 6.3. Grenseverdier for helsemessige virkninger ved eksponering for elektromagnetisk felt fra 100 kHz til 6GHz.

Helsemessige virkninger	Spesifikk energiabsorpsjonsrate (SAR) over en seksminutters-periode [Wkg ⁻¹]
Grenseverdi relatert til helkropp oppvarmebelastning, uttrykt som gjennomsnittlig SAR i kroppen	0,4
Grenseverdi relatert til lokal oppvarmingsbelastning i hode og kropp, uttrykt som gjennomsnittlig SAR i kroppen	10
Grenseverdi relatert til lokal oppvarmingsbelastning i lemmer, uttrykt som gjennomsnittlig SAR i lemmer	20

Tabell 6.4. Grenseverdier for sensoriske virkninger ved eksponering for elektromagnetisk felt fra 0,3 til 6 GHz.

Frekvensområde Frekvens, f [Hz]	Lokal spesifikk energiabsorpsjon (SA) [mJkg ⁻¹]
$0,3 \leq f \leq 6 \text{ GHz}$	10

Tabell 6.5. Grenseverdier for helsemessige virkninger ved eksponering for elektromagnetisk felt fra 6 til 300 GHz.

Frekvensområde Frekvens, f [Hz]	Grenseverdier for helsemessige virkninger relatert til strålingstetthet [Wm⁻²]
$6 \leq f \leq 300 \text{ GHz}$	50

3.5. Produsentforskriften

I forskrift av 6. desember 2011 nr. 1359 om konstruksjon, utforming og fremstilling av arbeidsutstyr og kjemikalier gjøres følgende endringer:

§ 4-1 skal lyde:

§ 4-1 Tekniske krav

Stillaser, stiger, takstiger, rekkverk, taksikringsprodukter og tilhørende komponenter skal oppfylle de tekniske kravene i relevante NS-EN standarder eller ha tilsvarende sikkerhetsnivå.

§ 4-6 skal lyde:

§ 4-6 Overgangsordning

Produkter som er typegodkjent av Arbeidstilsynet kan omsettes inntil det tidspunkt som er angitt på typegodkjenningen. Etter utløpet av typegodkjenningen kreves sertifikat i samsvar med § 4-5 for videre omsetting på det norske markedet.

3.6. Forskrift om administrative ordninger

I forskrift av 6. desember 2011 nr. 1360 om administrative ordninger på arbeidsmiljølovens område gjøres følgende endringer:

§ 1-1 skal lyde:

Forskriften gjelder for utøving av offentlig myndighet og administrative ordninger i tilknytning til *bedriftshelsetjeneste, regionale verneombud, sikkerhetsopplæring, sakkyndig virksomhet og kontroll av sertifiserte produkter.*

Kapitelloverskrift til kapittel 7 skal lyde:

Kapittel 7 Krav til sertifiseringsorgan

Overskriften til § 7-1 skal lyde:

§ 7-1 Delegering av myndighet og krav til sertifiseringsorgan som skal sertifisere opplæringsvirksomhet - arbeidsutstyr

§ 7-1 første ledd skal lyde:

Arbeidstilsynet *kan delegere myndighet til* sertifiseringsorgan som skal sertifisere opplæringsvirksomhet for bruk av arbeidsutstyr. *Den delegerte myndigheten omfatter vedtak om sertifisering av opplæringsvirksomheter etter § 8-1. Arbeidstilsynet har instruksjonsrett overfor sertifiseringsorganet.*

§ 7-1 andre ledd første punktum før første kolon skal lyde:

Sertifiseringsorgan skal oppfylle følgende krav:

§ 7-1 siste ledd skal lyde:

Arbeidstilsynet kan gi pålegg om retting innen en fastsatt frist eller *opphève delegeringsvedtaket*, dersom et sertifiseringsorgan ikke lenger oppfyller kravene som er nevnt i første og andre ledd eller på annen måte opptrer i strid med regelverket.

Overskriften til § 7-2 skal lyde:

§ 7-2 Delegering av myndighet og krav til sertifiseringsorgan som skal sertifisere sakkyndig virksomhet - arbeidsutstyr

§ 7-2 første ledd skal lyde:

Arbeidstilsynet kan delegere myndighet til sertifiseringsorgan som skal sertifisere sakkyndige virksomhet. Den delegerte myndigheten omfatter vedtak om sertifisering av sakkyndig virksomhet etter § 8-6. Arbeidstilsynet har instruksjonsrett overfor sertifiseringsorganet.

§ 7-2 andre ledd første punktum før første kolon skal lyde:

Sertifiseringsorgan skal oppfylle følgende krav:

§ 7-2 siste ledd skal lyde:

Arbeidstilsynet kan gi pålegg om retting innen en fastsatt frist eller oppheve delegeringsvedtaket, dersom et sertifiseringsorgan ikke lenger oppfyller kravene som er nevnt i første og andre ledd eller på annen måte opptrer i strid med regelverket.

§ 7-3 skal lyde:

§ 7-3 Krav til sertifiseringsorgan som skal utstede sertifikat etter produsentforskriften § 4-5

Sertifikatet skal tilfredsstille krav i produsentforskriften § 4-5 andre ledd.

Sertifiseringsorgan som skal utstede sertifikat etter produsentforskriften § 4-5 skal årlig kontrollere at det aktuelle produktet samsvarer med det sertifiserte produktet. Kontrollen skal dokumenteres skriftlig.

Kontrollen skal utføres av det sertifiseringsorganet som har sertifisert produktet. Dersom sertifiseringsorganet har opphørt, kan et annet sertifiseringsorgan utføre kontrollen.

Sertifiseringsorganet skal kreve at produsenten straks retter avviket dersom det kontrollerte produktet avviker fra det sertifiserte produktet.

Sertifiseringsorganet skal tilbakekalle sertifikatet for det aktuelle produktet dersom produsenten ikke retter eventuelle avvik slik at produktet samsvarer med det sertifiserte produktet.

§ 8-1 andre ledd bokstav e oppheves.

§ 8-1 andre ledd nåværende bokstav f til n blir bokstav e til m.

§ 14-1 første ledd skal lyde:

Arbeidstilsynet skal beregne og kreve gebyr for behandling av søknad om samtykke etter arbeidsmiljøloven § 18-9 første ledd. Gebyret skal ikke overstige selvkost ved *tjenesten*. Gebyret fastsettes etter en inndeling i fire kategorier av type bygg og antall kvadratmeter:

Kategori 1: Publikumsbygg og yrkesbygg uten faste arbeidsplasser; maks gebyr *3 895 kroner*.

Kategori 2: Yrkesbygg med faste arbeidsplasser uten maskinelle prosesser og forurensninger; maks gebyr *11 685 kroner*.

Kategori 3: Yrkesbygg med faste arbeidsplasser og med maskinelle prosesser og fare for forurensninger; maks gebyr *23 370 kroner*.

Kategori 4: Større byggekomplekser, for eksempel flyplassutbygging og butikksenter, som krever vesentlig mer arbeid enn det som fastsettes i de enkelte kategorier; gebyret vurderes i det enkelte tilfellet.

Kategori 5: Enkeltsaker som ikke går inn under noen av de ovenfor nevnte kategorier, for eksempel ventilasjonssaker og bygningstekniske installasjoner; maks gebyr *1126 kroner*.

Arbeidstilsynet kan indeksregulere satsene årlig i samsvar med justeringene i statsbudsjettet for lønns- og prisvekst.

4. Parallelloppstilling direktiv om elektromagnetiske felt

Direktiv 2013/35/EU	Norsk regelverk	Ny forskrift
Kapittel I		
Artikkel 1 Formål og virkeområde		
1.	Eksisterende arbeidsmiljølovgivning	
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
Artikkel 2 Definisjoner	Delvis dekket i eksisterende arbeidsmiljølovgivning	Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 1-4, forskrift om utførelse av arbeid § 1-4, forskrift om tiltaks- og grenseverdier § 1-8
Artikkel 3 Grense- og tiltaksverdier		Forskrift om tiltaks- og grenseverdier § 4-3 og vedlegg 5 og 6
Kapittel II		
Artikkel 4 Risikovurdering		
1. Risikovurdering, måling 2.	Aml. § 3-1, forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 7-1 og § 7-2	Forskrift om utførelse av arbeid § 16A-1
3. Måling	Aml. § 3-1, forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 7-2.	Forskrift om utførelse av arbeid § 16A-2
4. Måling, medvirkning	Aml. § 3-1, forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 7-2	Forskrift om utførelse av arbeid § 16A-2
5.	Aml § 3-1, forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 7-1	Forskrift om utførelse av arbeid § 16A-1
6. Arbeidssteder med offentlig adgang	Aml. § 3-1, forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 7-1	
7.	Aml § 3-1, forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 7-1, internkontrollforskriften	
Artikkel 5 Bestemmelser med sikte på å unngå eller begrense risiko	Aml. § 3-1, § 4-1, internkontrollforskriften, forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 8-1, § 15-1, arbeidsplassforskriften § 2-15, kapittel 5	Forskrift om utførelse av arbeid § 16A-5, § 16A-6
Artikkel 6 Informasjon og opplæring	Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 8-1, § 9-1	Forskrift om utførelse av arbeid § 16A-3, § 16A-4
Artikkel 7 Medvirkning,	Dekket i aml. kap. 8	

informasjon og drøfting		
Kapittel III		
Artikkel 8 Helseovervåking	Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning kap. 14	Forskrift om utførelse av arbeid § 16A-7 og § 16A-8
Artikkel 9 Sanksjoner	Aml. Kap. 18 og 19	
Artikkel 10 Unntak		Forskrift om tiltaks- og grenseverdier § 4-3
Artikkel 11 Tekniske endringer av bilagene		
Artikkel 12 Utøvelse av delegasjonen		
Artikkel 13 Hasteprosedyre		
Kapittel IV		
Artikkel 14 Praktisk veiledning		
Artikkel 15 Revisjon og rapportering		
Artikkel 16 Gjennomføring		
Artikkel 17 Opphevelse		
Artikkel 18 Iverksettelse		
Artikkel 19 Adressater		